

Keskustelua kuolemasta ja kuolemanjälkeisestä elämästä – kolmen uskonnon edustajien tapaaminen 30.10.2014

Kolmen monoteistisen uskonnon edustajat tapasivat jo viidettä kertaa teologisen keskustelun merkeissä. Tapaamisen järjesti Kirkon ulkoasiain osaston Kirkko ja juutalaisuus -työryhmä yhdessä Kirkko ja islam -työryhmän kanssa. Paikkana oli tällä kertaa Helsingin juutalainen seurakunta. Menetelmänä käytettiin ”kuuntelevaa keskustelua kirjoituksista”, mikä pohjautuu Cambridgen yliopiston kehittämään ”scriptural reasoning” -metodiin (ks. <http://www.scripturalreasoning.org>). Ideana on keskustella kolmen uskonnon pyhistä teksteistä niin, että kunkin uskonnon edustaja avaa valitsemaansa tekstiä omasta näkökulmastaan käsin. Tämän kerran aiheena oli ”Kuolema ja kuolemanjälkeinen elämä”.

Keskustelua juutalaisen srk:n klubilla. Paikalla mm. piispa, rabbi ja imaami. Kuva: Anni Maria Laato

Juutalaisten tekstialustuksen piti juutalaisten seurakuntien yllirabbi **Simon Livson**. Livson oli valinnut tekstin Babylonialaisen Talmudin traktaatista Ketubbot (104a). Teksti käsittelee elävien ja kuolevien suhdetta. Teksti on tarina rabbi Jehuda ha-Nasista, joka on sairas ja lähellä kuolemaa. Kuolevan rabbin läheiset pelkäävät kuitenkin hänen poismenoaan niin paljon, että pitävät rabbin elossa rukouksen voimalla. Rabbi ei itse sano, että haluaa lähteä jo Jumalan luo, vaan muiden on lopetettava hänen puolestaan rukoilu, jotta hän voi hellittää otteensa elämästä. Tarinan sankaritar on rabbin palvelijatar, joka näkee kuolevan tuskan ja saa läheiset lopettamaan rukoilun, jolloin rabbi voi kuolla rauhassa. Tarina ehdottaa, miten meidän tulisi suhtautua kuoleman pitkittämiseen. Kuoleman akti voidaan nähdä lahjana hänelle, joka kärsii. Kuolemassa sielu palaa Jumalan luo, sinne mistä se ihmisen ruumiiseen alun perin tulikin.

Läheisille kuolema on luopumista rakkaasta, ja näin kuolema koskettaakin usein enemmän eläviä kuin itse kuolevaa ja hänen tarpeitaan. Juutalaisten vahva perhekeskeisyys korostaa sitä, ettei kuolevaa jätetä yksin, vaan hänen luonaan ollaan aktiivisesti läsnä. Yhteinen suru ja yhdessäolo helpottanevat myös elävien tuskaa. Juutalaisessa traditiossa on muitakin kertomuksia, joissa kuolema nähdään lahjana kärsivälle (esim. Talmudin traktaatti Bava Metsia 84b, joka kertoo Resh Lakishin kuolemaa surevan Rabbi Johananin tuskasta). Elävien suru on yhtä väistämätöntä kuin kuoleman luonnollisuus. Elävien tulisikin pyrkiä luopumaan itsekkyydestään pitää rakas luonaan, ja hyväksyä kuoleman kärsimyksestä vapauttava voima.

Kristinuskon näkökulmaa kuolemasta avasi Kirkon ulkoasian osaston johtava asiantuntija, TT **Tomi Karttunen**. Hän oli valinnut tekstiksi 2. Korinttilaiskirjeen Uudesta Testamentista – niin sanotun kyynelkirjeen, jossa Paavali avaa kuoleman salaisuutta kristityille. Paavali korostaa niin tuomion kuin toisaalta rakkauden läsnäoloa kuolemassa. Tuomion hetkellä kristityn teot ja sydämen usko Jumalaan punnitaan. Toisaalta koko kristityn elämää ohjaa tieto kuolemanjälkeisestä elämästä.

Usko kuolemanjälkeiseen elämään yhdistää niin kristittyjä, muslimeja kuin juutalaisiakin

Usko kuolemanjälkeiseen elämään yhdistää niin kristittyjä, muslimeja kuin juutalaisiakin, ja keskusteluun nousi, miten tämä suhde näkyy uskovan elämässä. Juutalaiset tekstit eivät avaa kuoleman salaisuutta paljon, vaan korostavat käytännönläheisempää näkökulmaa: sitä miten elävä ihminen voi kuolemaan suhtautua. Keskittyminen tähän elämään on juutalaisuudessa tärkeämpää kuin kuoleman alituinen miettiminen. Kristittyjen tekstit kertovat vain vähän kuolemasta, mutta lupaavat, että kuolemanjälkeinen elämä on persoonallista. Paavali uskoi Jumalan valtakunnan tulevan pian maan päälle, ja ajatus ”jo nyt ... ei vielä” korostaakin kristityn alituista odotusta pääsystä Jumalan luokse. Keskustelussa kysyttiinkin: Hallitseeko lupaus kuolemanjälkeisestä elämästä liikaa kristittyjen elämää jo tämänpuolisessa?

Myös Jumalan asettamat vaatimukset maallista elämää kohtaan eroavat kristinuskon ja juutalaisuuden välillä. Kenties tiettyä juutalaisten käytännönläheisyyttä edustaa juutalaisten laki ohjesääntöineen, kun taas kristityiltä vaaditaan uskoa ja pyrkimystä hyvän tekemiseen selkeästi määriteltyjen lakien sijaan. Kristitty edustus korosti armon sanomaa, kun hyvän tekeminen ja oikean valitseminen tuntuu vaikealta.

Islamin edustajana teologisessa keskustelussa toimi Suomen islamilaisen neuvoston puheenjohtaja, imaami **Anas Hajjar**, jonka valitsema Koraanin teksti oli suura 56, Suuren tapahtuman suura. Se on yksityiskohtainen kuvaus tuomiopäivästä, eli hetkestä, jolloin maailmanloppu tulee ja ihmiset jaetaan kolmeen ryhmään: on kaksi taivaaseen menevää ryhmää, joista toiset ovat lähempänä Jumalaa sekä yksi helvettiin menevä ryhmä. Osa uskovista on keskittyneempiä uskoon, jolloin he pääsevät ”paremmille” paikoille taivaassa kuin toiset uskovat. Helvettiin joutuvat kärsivät siellä ikuisesti.

Koraanissa on paljon kuvauksia tuomiopäivästä, ja niissä kaikissa korostuvat sekä taivaan että helvetin eri tasot, joihin ihminen voi joutua. Kristinuskon edustajat eivät voineet olla huomaamatta suuran kuvauksen yhtäläisyyksiä Jeesuksen sanoihin: ”menen valmistamaan teille sijaa” (Joh.14:3) tai puheeseen ”oikealla ja vasemmalla puolella istuvista” (Matt. 20:21-). Evankeliumeissakin välähtelee ajatus eri sijoista taivaassa.

Keskustelun aiheeksi kolmen uskonnon edustajien tapaamisessa nousi mahdollinen kokemus epäoikeudenmukaisuudesta, jos kaikki saavat saman verran armoa, vaikka toiset elävät hurskaammin kuin toiset. Imaami muistutti, että kuoleman hetkellä kaikki ovat Jumalan edessä yhdenvertaisia, mutta syntisyys ratkaisee paikan taivaassa. Niin naiset kuin miehetkin voivat päästä lähelle Jumalaa. Imaami kertoi myös muslimien uskosta siihen, että kuoleman hetki on ennalta määrätty. Kuolema tulee juuri silloin kuin kuuluukin, ei hetkeä ennemmin tai myöhemmin. Kuoleman hetkellä uskovan sielu menee sielujen maailmaan odottamaan tuomiopäivää.

Keskusteluun valitut kuolemaa käsittelevät tekstit olivat hyvin erilaisia, mikä kertoi siitä, kuinka monesta näkökulmasta kuoleman teemaa on uskontojen pyhissä kirjoissa

lähestytty. Tapaamisessa lähdettiin liikkeelle juutalaisen tekstin nostamista teemoista: läheisten surutyöstä ja kuoleman hyväksymisestä. Hetkeksi pysähdyttiin pohtimaan kristittyjen kyynelkirjeen lupausta kuolemanjälkeisestä elämästä ja lopuksi keskusteltiin Koraanin vivahteikkaasta kertomuksesta tuomiopäivästä, taivaasta ja helvetistä. Kun juutalainen oli valinnut käytännönläheisen elävän ihmisen näkökulmaa korostavan tekstin, oli kristityn tekstissä jo lupaus ikuisesta elämästä. Muslimin tekstissä päästiin jopa perusteelliseen kuvaukseen taivaasta ja helvetistä.

Kolmen monoteistisen uskonnon historia juutalaisuudesta kristinuskon kautta islamiin voidaan nähdä tietynlaisena jatkumona ja perinteen uudistamisena. Myös dialogitapaamiseen valitut kertomukset kuolemasta tuntuivat tarkentuvan jokaisen uskonnon kohdalla. Ihmiset ovat aina etsineet vastauksia kuoleman kysymyksiin ja pyhät kirjat henkilökohtaisine tulkintoineen tarjoavat pohdinnoille sytykettä. Kuten dialogitapaamisessa huomattiin, tekstien lukeminen tuottaa lisää kysymyksiä ja tulkintoja. Tämä muistuttaa siitä, että kuoleman mysteeri odottaa yhä ratkaisuaan. Toisaalta yhdessä keskustellen sitä on helpompi lähestyä kuin aivan yksin.

Kirjoittaja **Minni Leivo** on Helsingin yliopiston kirkkohistorian opiskelija, jonka mielenkiinnon ja gradututkimuksen kohteena ovat holokausti ja antisemitismi.